

OBSAH

Předmluva: Adresáti, pojetí a cíle této knihy	9
---	---

I. ČÁST

ČÍM SE SOCIÁLNÍ PSYCHOLOGIE ZABÝVÁ A JAKÝ JE

ZÁKLADNÍ PROBLÉM, KTERÝ ZKOUMÁ	13
--------------------------------------	----

1. Skladba sociálních souvislostí života člověka	15
--	----

1.1 Druzí lidé	15
----------------------	----

1.1.1 Druzí lidé jako jednotlivci	15
---	----

1.1.2 Sociální skupiny	21
------------------------------	----

1.1.3 Davy a masová hnutí	26
---------------------------------	----

1.2 Společenské, hospodářské a politické poměry	28
---	----

1.3 Kultura	30
-------------------	----

1.4 Působení médií	34
--------------------------	----

2. Jak sociální souvislosti života působí	37
---	----

2.1 Sociální realita a její psychická transformace	37
--	----

2.2 Vědomí a nevědomí	38
-----------------------------	----

2.3 Člověk jako objekt či subjekt	39
---	----

2.4 Kontextovost působení sociálních činitelů	40
---	----

3. Šíře ovlivnění osobnosti působením sociálních souvislostí života	45
---	----

3.1 Tělo a tvarování těla	45
---------------------------------	----

3.2 Zdraví a nemoc	48
--------------------------	----

3.3 Pohlaví a gender	51
----------------------------	----

3.4 Jáská dimenze osobnosti	55
-----------------------------------	----

3.4.1 Sebepojetí	56
------------------------	----

3.4.2 Právě já a jeho aktualizace	60
---	----

Shrnutí hlavních poznatků I. části knihy	65
--	----

II. ČÁST

SOCIALIZACE OSOBNOSTI	67
-----------------------------	----

1. K vymezení pojmu socializace a jeho psychologickému významu	69
--	----

1.1 Pohled na vývoj pojetí socializace osobnosti	69
--	----

1.2 Jak socializaci osobnosti dnes definujeme	71
---	----

2. Tři úrovně socializační transformace osobnosti	73
2.1 Socializace jako antropogeneze	73
2.2 Socializace jako utváření modální osoby	75
2.3 Socializace jako osobní biografie	77
2.3.1 Poznámka k vlivům vulnerability a resilience	77
2.3.2 Poznámka k vlivům zlomových životních událostí	79
2.3.3 Poznámka k vlivům populačních kohort	80
3. Podvojný cíl socializace osobnosti a problém její funkčnosti	83
4. Součinnost socializujících prostředí	87
4.1 Mikroprostředí	88
4.2 Mezoprostředí	89
4.3 Exoprostředí	91
4.4 Makroprostředí	91
5. Dysfunkčnost a funkčnost socializačního procesu	93
5.1 Dysfunkční socializace a vznik deviací	94
5.1.1 Raná deprivace	95
5.1.2 Nezpracované traumatické a životní krize, tíživé situace	97
5.1.3 Deviace na základě anomie	99
5.1.4 Deviace na základě osvojené subkultury	101
5.1.5 Deviace na základě stigmatizace	102
5.2 Funkční socializace jako personalizace	104
6. Psychické socializační procesy	107
6.1 Raná symbiotická vazba	107
6.1.1 Připoutání a jeho funkční versus dysfunkční vzorce	109
6.1.2 Překonávání symbiotického vztahu (připoutání) – procesy separace a individuace	111
6.2 Zvnitřňování na základě identifikace	111
6.3 Učení zpevňováním	115
6.3.1 Učení emocionálně vegetativní	115
6.3.2 Učení instrumentální či operantní	118
6.4 Kognitivně sociální učení	122
6.4.1 Observační učení	123
6.4.2 Socializační autoregulace	127
Shrnutí hlavních poznatků II. části knihy	131
III. ČÁST	
SOCIÁLNÍ PSYCHOLOGIE RODINY	135
1. Současná rodina – její pojetí a aktuální problémy	137
1.1 Pět znaků současné rodiny	137

1.2	Proměny současné rodiny	140
1.2.1	Rodičovství jako předmět reflexe, pochyb a rozhodování	143
1.2.2	Mateřství dnes – trendy a problémy	145
1.3	Česká situace v zrcadle výzkumů	146
2.	Funkce rodiny vzhledem k dítěti a jejich selhávání	149
2.1	Deset základních funkcí rodiny	149
2.2	Kategorizace rodin z hlediska jejich funkčnosti	151
2.3	Charakteristiky nejčastějších typů problémově zatížených rodin	153
2.3.1	Nezralá rodina	153
2.3.2	Přetížená rodina	155
2.3.3	Ambiciózní rodina	156
2.3.4	Perfekcionistická rodina	156
2.3.5	Autoritářská rodina	157
2.3.6	Rozmazlující (protekcionistická) rodina	158
2.3.7	Rodina nadměrně liberální a improvizující	159
2.3.8	Odkládající rodina	160
2.3.9	Disociovaná rodina	160
2.4	Rozvíjení pozitivního výchovného/socializačního stylu	163
3.	Čím rodina ovlivňuje vývoj/socializaci a vzdělávací úspěšnost dítěte	167
3.1	Socioekonomický status rodiny	167
3.2	Výchovný styl v rodině	169
3.3	Vliv struktury rodiny	170
3.3.1	Neúplná rodina	170
3.3.2	Sourozectví	173
	Shrnutí hlavních poznatků III. části knihy	179
	IV. ČÁST	
	SOCIÁLNÍ PSYCHOLOGIE ŠKOLY A VÝUKY	181
1.	Škola ve společenském kontextu	185
1.1	K pojetí školy	185
1.2	Změna školy – téma školských reforem	187
1.2.1	Činitelé působící na změnu školy	188
1.2.2	K typologii školských reforem	190
1.3	Aktuální téma: Škola ve společnosti vědění	193
1.4	Naléhavé úkoly reformy české školy – problémy, které je třeba řešit	196
2.	Výuka jako řízená socializace	203
2.1	Učivo jako první činitel řízené/výukové socializace	203
2.1.1	Znaky učiva	204
2.1.2	Podoby učiva – fáze jeho socializační aktualizace	205
2.1.3	Prvky socializačně komplexní kvality učiva	207

2.2	Výukové cíle jako druhý činitel řízené/výukové socializace	209
2.2.1	Způsoby práce s cíli	210
2.2.2	Druhy cílů	212
2.2.3	Socializačně aktivační důraz v práci s cíli	214
2.3	Metodické strategie jako třetí činitel řízené/výukové socializace	215
2.3.1	Pohyb od výuky transmisivní k výuce jako komplexní edukační péči (KEP)	215
2.3.2	Pohyb od výuky diskriminačně selektující k výuce integrující či inkluzivní	217
2.3.3	Pohyb od výuky autoritářské k výuce tvůrčí spoluúčasti	219
2.3.4	Pohyb od výuky uzavřené k výuce otevřené	220
2.4	Hodnocení jako čtvrtý činitel řízené/výukové socializace	221
2.4.1	Úskalí a pochybení při hodnocení žáků	221
2.4.2	Zásady hodnocení	223
2.4.3	Strategické uplatňování zřetele ke třem normám hodnocení	224
3.	Sociálněpsychologický pohled na výukovou komunikaci	227
3.1	Aktéři výukové komunikace	227
3.2	Činitelé ovlivňující funkčnost výukové komunikace	230
3.2.1	Percepčně postoje orientace učitele	230
3.2.2	Interpretačně postoje orientace učitele	236
3.2.3	Posilování charakteristik žákovy osobnosti, napomáhajících jeho školní úspěšnosti	244
3.2.4	Ovlivňování klimatu školní třídy	249
3.2.5	Reproduktivní tendence v učitelově komunikaci s žáky	256
3.2.6	Odolnost učitele vůči zátěžím/stresu	258
	Shrnutí hlavních poznatků IV. části knihy	263
	Literatura	267
	Jmenný rejstřík	275
	Věcný rejstřík	278